

УДК 330

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ МЕХАНІЗМУ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ**

Пузирьова Поліна Володимирівна

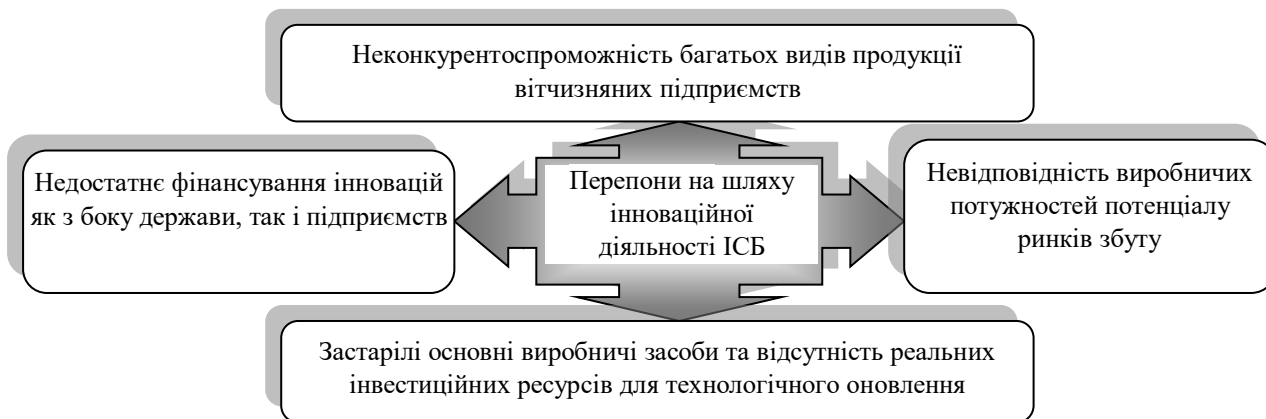
к.е.н., доцент

Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

Анотація: досліджено теоретичні основи формування концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу (ІСБ) через призму: сучасних проблем інноваційної діяльності ІСБ; елементного складу концепції інноваційного потенціалу ІСБ; матрицю методів розвитку інноваційного потенціалу ІСБ; взаємодоповнюючих методів процесу побудови концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу ІСБ.

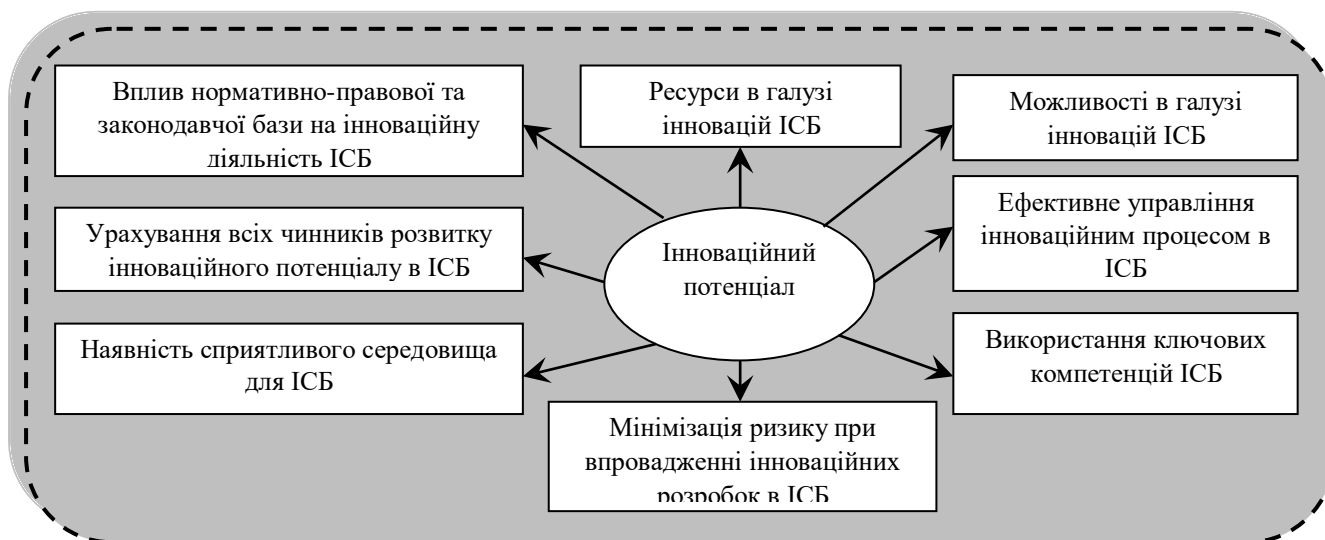
Ключевые слова: концепція, механізм, управління, розвиток, інноваційний потенціал, інтегровані структури бізнесу.

Інноваційні можливості підприємства передусім характеризуються його забезпеченістю власними економічними ресурсами. За цієї умови суб'єкти господарювання будь-якої форми власності можуть реалізовувати свою інноваційну стратегію без залучення запозичених коштів. Втім, чинниками, які стримують інноваційну активність підприємства, є недостатня фінансова підтримка держави, нестача власних коштів, недосконалість законодавчої бази, тривалий термін окупності нововведень та високі економічні ризики та ін. (рис.1).

Рис. 1. Найвні сучасні проблеми інноваційної діяльності ІСБ [1-2]

Процес формування компетенцій підприємства тісно пов'язаний із створенням і функціонуванням корпоративних знань, досвіду, навичок та інших ресурсів інформаційно-інтелектуального характеру. За цим підходом інноваційний потенціал підприємства може розглядатися як сукупність інтегральних характеристик, які дозволяють використовувати інноваційні ресурси за допомогою інноваційних компетенцій та на основі інноваційних організаційних здатностей для досягнення цілей інноваційного розвитку. Тобто інноваційний потенціал підприємства являє собою поєднання ресурсів, можливостей та компетенцій в інноваційній діяльності (рис.2).

Рис. 2. Елементний склад концепції інноваційного потенціалу ІСБ [авторська розробка]

Формування та використання інноваційного потенціалу сучасним підприємством може бути представлено як сукупність етапів, спрямованих на

інтеграцію процесу розвитку інноваційного потенціалу з іншими аспектами інноваційної діяльності. Інтегровані структури бізнесу як об'єкти управління є складними, динамічними, виробничими, соціально-економічними, технічними й організаційними системами, які відкриті для впливу зовнішнього середовища.

Доцільно проаналізувати концепцію управління механізмом розвитку інноваційного потенціалу ІСБ та виокремити його найбільш суттєві елементи, які можуть бути використані в практиці інноваційної діяльності сучасних інтегрованих структур бізнесу.

Н. Брюховецька вважає, що економічний (господарський) механізм – це система форм, методів, інструментів впливу суб'єкта управління на об'єкт управління для досягнення бажаних результатів [3-4]. При цьому на всіх рівнях управління економічний механізм включає елементи стратегічного, економічного, соціального й організаційного управління, тому правомірно і більш точно визначати його як стратегічний механізм.

На думку А. Сухорукова, стратегічний механізм являє собою «специфічну багатофункціональну і багатокомпонентну систему, яка складається з комплексу взаємозалежних блоків (елементів системи), підданих впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, але утворюючих певну цілісність, яка прагне у своєму функціонуванні до досягнення конкретних цілей». Він вважає, що елементами системи виступають конкретні організаційні, економічні, техніко-технологічні заходи в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, а також способи, прийоми, напрями діяльності в розрізі основних блоків [2, 5].

А. Тридід підкреслює, що в концепцію управління підприємствами мають бути закладені методи, принципи, місія та етапи, при цьому фундаментом стратегічного механізму виступають відносини між підприємствами і визнання соціальної відповідальності перед державою [6, 7].

На наш погляд, до складу стратегічного механізму варто включити місію, сукупність принципів, функцій, методів, інструментів та організаційну структуру, які в механізмі, як в системі, спрямовані на узгодження економічних інтересів стосовно розвитку інноваційного потенціалу ІСБ з урахуванням

правових норм регулювання економічних відносин, що виникають у процесі розвитку інноваційного потенціалу.

Складність і багатогранність такої взаємодії дозволяє стверджувати про необхідність формування такого механізму розвитку інноваційного потенціалу підприємств, який би міг адаптуватися до нових сучасних економічних умов і утримувати ІСБ на конкурентоспроможному рівні. Доцільно визначити структуру механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу, включивши до цього механізму об'єкт і суб'єкт впливу, мету, принципи, які повинні бути покладені в її основу, методи, функції, організаційну структуру та інструменти, що мають вагомий вплив на інноваційну діяльність ІСБ. Проведений аналіз принципів розвитку інноваційного потенціалу (табл. 1), дозволили обґрунтувати такі принципи і включити їх до концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу.

Таблиця 1

Основні наукові школи щодо визначення принципів формування та розвитку інноваційного потенціалу ІСБ [2, 8, 9, 10, 11]

Автор та джерело	Принципи управління
М. Єрмошенко, Л. Ганущак [2]	Базуються на системності, комплексності, цілеспрямованості, адаптивності, інформаційного забезпечення, гнучкого реагування, аналізі ризиків, планомірності, динамічності.
Р. Соломатін [8]	Базуються на адаптивності, динамічності, саморозвитку, самоорганізації, саморегуляції; домінація стратегічної спрямованості, орієнтація на потреби споживачів, цілеспрямованість, створення «дерева цілей», планомірності.
С. Ілляшенко [9]	Базуються на системності, комплексності, орієнтації на шлях інноваційного розвитку; рівновага інтересів стейкхолдерів інноваційного процесу, орієнтація інновацій на потреби ринку.
В. Пономаренко [10]	Базуються на цілісності, структурованості, впливі зовнішнього середовища, ієрархії, системності.
В. Маркова [11]	Базуються на комплексності, цілісності, оптимізації шляхів розвитку, гнучкого реагування, мінімального ризику.

У процесі побудови концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу варто визначити терміни реалізації інноваційної продукції, виконавців, послідовність дій, необхідні ресурси, а також узгодити реалізацію інноваційних входів і поточні плани виробничої діяльності підприємств. Планування неодмінно включає оцінку ефективності розвитку інноваційного потенціалу, що сприяє коригуванню та оптимізації інноваційних заходів.

Процес формування концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу не може бути дискретним; концепція має бути циклічною і включати стадії та процедури з прямими та зворотними зв'язками, які використовуються для уточнення поточних планових завдань.

Необхідно зазначити що концепція механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу має базуватися на принципі інформаційного забезпечення, що передбачає вільний доступ до джерел науково-технічної та економічної інформації, забезпеченості нормативно-технічною, конструкторською документацією, патентними описами, власними розробками, ноу-хау з організації виробництва тощо в тих сферах діяльності, якими займаються ІСБ. Це особливо важливо для ІСБ, які мають необхідний інноваційний потенціал для свого розвитку.

Об'єднання цих принципів у єдиний комплекс дозволяє розглядати концепцію механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу як відкриту, адаптивну, динамічну систему імовірнісного характеру (принцип системності), яка функціонує в ринковому середовищі в межах, окреслених методами державного і регіонального регулювання (принцип комплексності), що забезпечує виживання і розвиток суб'єкта господарської діяльності в нестабільному ринковому середовищі завдяки безупинному пошуку і використанню нових способів і сфер реалізації його інноваційного потенціалу (принцип орієнтації на інноваційний шлях розвитку).

Формування концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу за визначеними вище принципами відповідатиме вимогам ринкового середовища, розвиватиме потенційні інноваційні можливості ІСБ, підвищуватиме конкурентоспроможність у довгостроковому періоді, забезпечуватиме оптимальний розвиток усіх складових бізнесу. Варто зазначити, що концепція механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур включає сукупність основних методів розвитку інноваційного потенціалу. Проведений аналіз наукової літератури [9, 12-15] дозволяє виокремити найбільш вживані методи розвитку інноваційного потенціалу ІСБ (табл. 2).

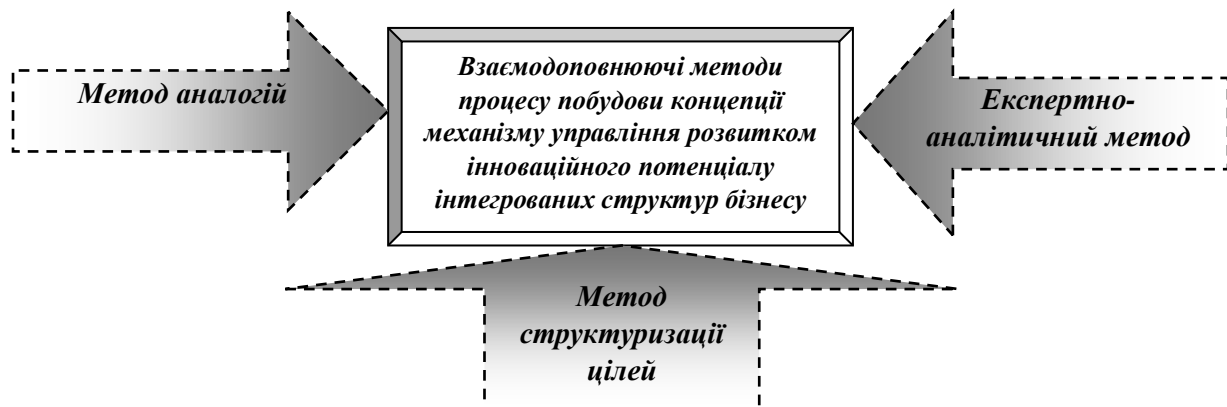
Таблиця 2

Матриця методів розвитку інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу [9; 12-15]

МЕТОДИ				
<i>Планування</i>	<i>Економічного стимулювання</i>	<i>Правові</i>	<i>Соціального регулювання</i>	<i>Державного регулювання</i>
Формування державних замовлень	Система податкових пільг	Правове регламентування	Суспільна активність	Політичні права
Реструктуризація економіки	Заохочення розвитку науки і техніки	Адміністративні санкції	Демократичні інститути та установи	Політичні гарантії
Планування розвитку території	Заохочення інвестицій та інновацій	Система стандартів	Стимулювання праці	Екологічне регулювання
Планування НДДКР	Система гнучкого кредитування	Правова відповідальність	Мотивація інноваційного розвитку	Демографічне регулювання

Серед розглянутих методів для ІСБ провідна роль належить економічним, вплив яких є прямим регулятором у механізмі управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств. Враховуючи процес побудови концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу, яка полягає в послідовному наближенні до моделі

раціональної організаційної структури управління, доцільно до неї включити такі взаємодоповнюючі методи (рис. 3).

Рис. 3. Взаємодоповнюючі методи процесу побудови концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу ІСБ [2]

Для побудови механізму розвитку інноваційного потенціалу вважаємо за доцільне проводити аналіз наявних організаційних структур управління підприємств. Крім того, для управління інноваційним потенціалом ІСБ доречним є також формування матричних структур (функціонально-матричні або проєктно-матричні) [2].

Процес проєктування організаційної структури в механізмі розвитку інноваційного потенціалу ІСБ має бути заснований на спільному використанні охарактеризованих вище методів, оскільки багатьом підприємствам для нарощування наявного інноваційного потенціалу необхідна певна внутрішня структура цільового призначення для управління його розвитком.

Обґрунтовані принципи, методи та організаційні структури які слід включити до складу концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу ІСБ, мають знайти своє місце в структурі управління підприємствами (рис. 4).

Доцільно зазначити, що на сьогоднішній день перед більшістю підприємств постає альтернатива вибору: або увійти до корпоративної структури, або ж самостійно протистояти поглинанню і самотужки розвивати свій інноваційний потенціал на ринку.

Рис. 4. Концепція механізму управління розвитком інноваційного потенціалу ІСБ [авторська розробка]

Виявлення, використання і реалізація наявного інноваційного потенціалу для досягнення успіху в конкурентній боротьбі, максимізація поточних і перспективних доходів тощо може бути ефективним лише за узгодженої взаємодії всіх складових цього механізму, а також за умови збереження його структурної цілісності.

Як висновок, можна сказати, що теоретико-методичні дослідження довели, насамперед, економічну доцільність створення концепції управління розвитком інноваційного потенціалу ІСБ і, по-друге, забезпечення його ефективного функціонування дозволить зменшити відставання вітчизняних галузей економіки від світового рівня. Реалізація інноваційного потенціалу ІСБ позитивно впливатиме як на досягнення економічної стабілізації в країні, так і

на забезпечення економічного розвитку на новій технологічній і технічній основі. Створення концепції механізму управління розвитком інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу надасть змогу приймати обґрунтовані рішення у галузі управління на відповідному стратегічному рівні, знижувати ризик інноваційної діяльності у результаті впровадження комплексного оцінювання інноваційного потенціалу, підвищення ефективності використання наявних та невиявлених ресурсів ІСБ [16].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондарчук М.К. Характеристика складових інноваційного потенціалу господарських структур в системі «інновації – фінанси – виробництво» / М.К. Бондарчук, Я.Р. Біленська // Сучасні проблеми економіки і менеджменту: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 197-198.

2. Єрмошенко М.М., Ганущак-Єфіменко Л.М. Механізм розвитку інноваційного потенціалу кластерооб'єднаних підприємств: Монографія. – К.: Національна академія управління, 2010. – 236 с.

3. Брюховецька Н.Ю. Формування економічного механізму підприємств, адекватного сучасним умовам господарювання // Экономика промышленности / НАН Украины. Ин-т экономики промсти; Редкол. А.И. Амоша (отв. ред.) и др. – Донецк, 2000. – С. 63–75.

4. Войнаренко М. Концепція кластерів до відродження виробництва на регіональному рівні // Економіст.– 2000.– №1. – С. 36–39.

5. Сухоруков А.І. Економіка і організація інноваційної діяльності. – К.: Інститут муніцип. менеджменту і бізнесу, 2001. – 184 с.

6. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями. – М.: Экономика, 1989. – 217 с.

7. Тридед А.Н. Модели стратегий предприятия // Вестник Харьковского государственного политехнического университета.– 2000.– №92. – С. 158–161.

8. Менеджмент организации / Н.А. Соломатин, Р.З. Акбердин и др.; Под ред. д.э.н. З.П. Румянцевой. – М.: ИНФРА-М, 1995. – 397 с.
9. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб і доп. – Суми: Університетська книга, 2003. – 250 с.
10. Пономаренко В.С., Тридід О.М., Кизим М.О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія. – Х.: Інжек, 2003. – 328 с.
11. Маркова В.Д., Кузнецова С.А. Стратегический менеджмент. – М.: Инфра, 1999. – 288 с.
12. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навч. посібник / І.І. Цигилик, С.О. Кропельницька та ін. – К.: ЦНЛ, 2004. – 128 с.
13. Економіка й організація інноваційної діяльності: Підручник / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.; Під ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. – К.: Професіонал, 2004. – 960 с.
14. Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: Монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: Університетська книга, 2006. – 728 с.
15. Медынский В.Г. Инновационный менеджмент: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 293 с.
16. Сердюк І. І. Дослідження інноваційної діяльності промислових підприємств України / І. І. Сердюк, П. В. Пузирьова // Менеджмент : збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 17. – Київ : МАУ, 2014. – С. 222-233.